

ורכב מאמינים

עלון שבועי מבית בני אמונים

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

עשרה פְּשָׁרִים מלכד החלבנה

"קח לך סמים נטף ושחלת וחלבנה" (ל ד)

"והחלבנה" - בשם שריחו... ומנאה הפתוב בין סמני הקטרת. ללמדנו שלא יקל בעינינו לצרף עמנו באגודת תעניותינו ותפלותינו את פושעי ישראל שהיו נמנין עמנו" (רש"י ע"פ פרייתות ב).

תוספת חשובה לדברי רש"י כתב המהרש"א: עלינו לזכור כי מלכד החלבנה שריחה רע, היא בקטרת עשרה סמנים בעלי ריח ערב. לכן גם בתפלה, בל נצרח אלינו עובר עברה בטרם יהיו בינינו עשרה יהודים פְּשָׁרִים.

תרה מזו דרש המקל רבי אברהם אזולאי מחברון: מכך שכנגד החלבנה היו עשרה סמנים בעלי ריח ערב, עלינו ללמד כי כנגד כל רשע המשתתף בתפלה מוכרחים להיות עשרה צדיקים. ואם יש בתפלה שני רשעים, צריך שיהיה כנגדם עשרים צדיקים.

על פי זאת תמה ב'שערי תשובה' (א"ח צ א) על מה שכתב הלא היטב (שם א): "ואפלו איכא בצבור הרבה חוטאים, לא ימנע מלהתפלל עם הצבור" - הרי שאין משמעות למספר החוטאים? וכתב שלכך דקדק הרמב"ם (תפלה ח א) בלשונו וכתב: "תפלת הצבור נשמעת תמיד, ואפלו היו בהן חוטאים אין הקדוש ברוך הוא מואס בתפלתן של רבים" - לא כתב 'הרבה חוטאים', אלא 'חוטאים' - במדה לפי רב הצדיקים.

פעם הבחין רבי פינחס הורוויץ בעל ה'הפלאה' כי בין עשרת הנאספים לתפלה בביתו, ומנה איש מפקד וקל דעת שרוח חכמים לא יהיה נוחה הימנו. רמז הגאון למקורו שגיבא מבחוץ אדם נוסף כדי שיהיו בתפלה עשרה יהודים מלכד אותו פוקר.

משנוכח האיש בכך התרעם ואמר: "הלא אף החלבנה נמנחה בין סמני הקטרת, ומדוע נגרר חלקי?" "משום כך הוסיפו לה עוד עשרה סמנים..." - ה'שיבו בעל ה'הפלאה' על אחר.

מהרש"א פרייתות א; ו'חסד לאברהם' מעין השני נהר מו; 'שיחת חליו של תח' (לר"ב שלזן) פ"ד

תפלת הפושעים משביחה את תפלת הצדיקים

"ויאמר ה' אל משה קח לך סמים נטף ושחלת וחלבנה" (ל ד)

"והחלבנה" - בשם שריחו... ומנאה הפתוב בין סמני הקטרת. ללמדנו, שלא יקל בעינינו לצרף עמנו באגודת תעניותינו ותפלותינו את פושעי ישראל שהיו נמנין עמנו" (רש"י ע"פ פרייתות ב).

מלשון רש"י משמע שתפלת הרשע מסייעת אף לקשרים שבצבור. וכיצד?

אמן קורעת גזר דין

"ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר פכתם" (ל ב)

דרש רבי אברהם אביש רינהולד ראש ישיבת טארנא: "אין מחני נא" - ראשי תבות 'אמן'. ללמדך שבזכות ההקפדה על עגות אמן בכל כחו נקרע גזר דינו של האדם ושמנו נמחה מספרם של רשעים. כמובא בתקוני זהר (תקון ט דף מ א): "העונה אמן בכל כחו קורעין לו גזר דינו של שבועים שנה".

ספר רבי גבריאל ריקליס כי רבו המשגיח רבי ירחם ממיר היה מתאר את כחה של אמן כך:

לחולה לב - נותנים לולה, אולם למי שהלילה קבל דם לב לא מספיקה גלולה - הוא צריך מכת חשמל!

גזר דין של שבועים שנה כמוהו כדם לב. כדי לקורנו נצרכת מכת חשמל, וכזה הוא כחה של 'אמן', כמפת חשמל המהוללת מהפכה וקורעת ומבטלת אף גזר דין קשה שפנה.

במכתב שכתב בחדש אדר תש"ב קורא המשגיח רבי אליהו לופיאן להקפיד על עגות אמן. לאור דברי חכמים שבכחה של אמן לקרע גזר דינו של אדם. ואלו דבריו:

"...ש לו עצה שהתורה בעל פה נותן לו: 'העונה אמן בכל כחו קורעין לו גזר דינו של שבועים שנה' - ואם הוא מאמין בתורה שבעל פה מדוע לא יעשה? ובפרט בעת כזו אשר אנו חיים, שהדין מתוחק על כל העולם, עניים שחרים תלויים חס ושלום בעתיד, יפחד האדם אם לא יעשה עצה קלה כזו בלא בטול זמן ולא חסרון כסף ולא טרחה קשה, אלא להטות אָזְנוֹ לשמע היטב ולענות כראוי. אם לא, ח"ו יגנס בכת שאינם מאמינים, כמאמר חז"ל בספרי (פקא ש) על פסוק בפרשת האזינו (דברים לב ט): 'ויאמר אסתייה פני מהם וכו' בני לא אמן בס' - אל תקרי 'לא אמן' בני אלא 'לא אמן בס' שלא היו רוצים לענות אמן..."

'חדושי אברהם': קונטרס 'שומר אמונים' (ברוקלין תשי"ג) עמ' 24; ספר 'בני אמונים' עמ' 892

באחד מימי הפפורים אחר הבעל שם טוב' מאד את תפלת הנעילה, ומשהחל להתפלל נשא את תפלתו בהתלהבות גדולה מהרגיל. בסימו של היום הקדוש ספר לתלמידיו: "באחת מתפוצות ישראל מתגורר יהודי שהרשיע במעשיו עד למאד. לקראת סיום יום הפפורים, בהגיע זמן תפלת הנעילה, התעוררו בלבו לפתע הרהורי תשובה שגרמו לו להתחרט על מעשיו ולשוב בתשובה שלמה. ומשהחל בתפלת הנעילה הגיע לדבקות כה נשגבה, עד שתפלות רבות שנזחו מלהתקבל מזה שנים עלו לרצון יחד עם תפלתו. לפיכך המתנתי מלהתפלל עד שיתחיל בעל התשובה בתפלתו, כי עז היה חפצי להתפלל יחד עמו, כדי שבכך אף תפלתו תעלה לרצון".

הרי לנו כי צרוף פושעי ישראל לתפלותינו אינו מועיל רק לתפלתם, כי אם גם תפלותינו משתבחות מחמתם.

'חסד לאברהם' מעין השני נהר מו; 'דברי יואל' תרע"ע עמ' שעג

החרטה יוצרת בריאה חדשה

"ויצר אתו בחרט" (ל ב)

רבי מאיר מפרימישילן דרש מפסוק זה רמז לדברי הרמב"ם (תשובה ב ד): "מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני השם בככי... ומשנה שמו, כלומר: אני אחר ואני אותו האיש שעשה אותו הפעשים". "ויצר אתו" - האדם נעשה ככריה ויצירה חדשה "בחרט" - באמצעות החרטה והתשובה.

'דברי מאיר'

'שמירת שבת' - בשני הלוחות

"וישלח מידו את הלחת וישבר אתם תחת ההר" (ל ב ט)

בפירוש (שמו"ר מו א) מובא ששבר משה את הלוחות לאחר שהבחין באותיות הפורחות מהם.

חדוש מפלא בענין זה חדש השפת אמת' שאף כשפרחו האותיות מהלוחות, נותרו אותיות הצווי על השבת במקומן. את טעם הדבר באר האמרי אמת: כלל האותיות פרוח מחמת חטא עבודה זרה [העגל], אך לגבי מצות שבת הלא אמרו חכמים (שבת קיח ב): "כל המשמור שבת כהלכתו אפלו עובד עבודה זרה כזור אנוש - מוחלין לו", ולפיכך לא פרוח אותיותיה.

בכך באר את שאנו אומרים בתפלת שחרית של שבת: "ישמח משה במתנת חלקו... ושני לוחות אבנים הוריד בידו וכתוב בהם שמירת שבת", והנה לכאורה היה מקום לתמה: וכי רק 'שמירת שבת' יהיה כתובה בלוחות? ולפי האמור יסבר, שרק 'שמירת שבת' נותרה כתובה ב'בהם' - בלוחות הראשונים והשניים כאחד.

'אמר אמת תרצ"ב; אבני יצחק' - דף דשדוק עמ' קמח

בשבת יחול היצאיי של הגה"ק רבי אלכסנדר זיסקינד מהורודנא וצ"ל בעל 'יסוד ושרש העבודה'. בפתיחה לספרו (מהר" וילנא תרפ"ט) הובא שפשהעלו את גר הצדק, הגרף פוטצקי על המוקד מסר נפשו להתחיות כגוי כדי להקשיב לברכת 'קדוש שם שמים', ולענות אתריו אמן. בצואתו המפלאה כתב לבניו (סי' טו): "הייתי נזר מאד בעצתי אמן אחר כל מברך בכונה שפכתמי בחבורי, הינו שכוונתי באמן' השבת מעין הברכה, ולא נרקתי מפי תבת 'אמן' בלא כונה, ותנהרו בזה מאד ומאד".

בספרו הפליג בשבחה של מצות עגות אמן אחר 'ברכות השחר' וכה כתב (שער ב פרק י): "ברכות השחר... טוב לסדרם בבית הכנסת עם שאר התפלה, כדי שיענו אחרים אמן אחר ברכותיו. כי מה מאד גדולה מעלת הברכה בשעונים אחרים... על כן מן הנכון שיזהר האדם להשמיע ברכותיו כל מה דאפשר בפני אחרים, כדי שיענו אמן אחר הברכה".

צדיק באמונתו יחיה

בקשות 'רחמן' (1)

הברכה והשלום תלויים זה בזה

המשך לבקשות 'רחמן' שבהן בקשנו על טובתנו וטובת בני משפחתנו, כמו שנתברכו אבותינו... בכל מכל כל, אנו מוסיפים ומבקשים: "במרות ילמדו עליהם ונשאו זכות שתהא למשמרת שלום, ונשא זכות מאת ה' (עפ"י תהלים כד ה), ונמצא חן ושלום טוב בעיני אלקים ואדם (על פי משלי ג ד)."

כתבו המפרשים כי לא להנחם שלכה ברכת השלום בתוך בקשותינו לזכות בברכה ה' שכן הברכה והשלום תלויים זה בזה:

אם אין שלום אין קיים לברכה, וכפי ששנו חכמים בלשון המשנה (עקצ"ו י:): "לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום". על כן לאחר שבקשנו על הזכה בברכה ה', ראוי שנבקש שישראל והשלום ביניהם, שכן יהיה בידינו 'כלי' שבאמצעותו תשמר ברכת ה' וילועם לא נזדקק למתנת בער ודם (הג"ש 'לקוטי שמוע"ו").

כמו כן, אם אין פרנסה - אין שלום, כפי שאמרו בגמרא (בי"ט נט א) שבכלות הפרנסה מן הבית - נוקשת המחלוקת על דלתו. לפיכך לאחר שבקשנו על הרחבת מזוננו, אנו מוסיפים ומבקשים שברכות אלו יהיו בעבורנו למשמרת שלום, שבאמצעותן נזכה שישמר השלום בינינו (שי"ח צ"ב 'לרצה' פורג' עמ' פב).

זכות השמירה לנצח נצחים

באפן נוסף יש שפרשו, כי כוננתו לבקש בך שלפני הברכות שבקשנו עד כה תהייה שמורות בעבורנו 'למשמרת שלום' - לעתיד. שכן אמרו חכמים (מג"ה יב) שלפני שהקדוש ברוך הוא מפה את ישראל הוא שואל מהם רפואה. וזאת לפי שלאחר שבאה המה על האדם והוא מתפלל להחליץ הימנה, המצטרפים עומדים כדי לעכב את תפלתו. אך אם כבר הקדים לו הקדוש ברוך הוא רפואה, אין להם פתחון פה.

האדם אינו מודע לצרות שחילקה עלולות להתרגש עליו בכל יום. על כן, כמאמר חכמים (סנהדרין מד א): "לעולם יקדים אדם תפלה לצרה", אנו מוכפים שהברכות שעליהן התפללנו תהיינה בעבורנו אך 'למשמרת שלום' שגם אם חילקה חטאנו ונבוא ליד עינש, כבר תהינה הברכות מוכנות בעבורנו כרפואה שקדמה למכה. וכך נמצא חן בעיני אלקים" - מדת הדיון.

"ואדם" - שיאף אדם לא יוכל להזיגנו (הג"ש 'דברי יוסף' [למטה] קלו: מי השלום' ח"ב עניניו בהמה").

בדומה לכך הסביר זאת רבי שמעון סופר מערלו, וכך התחם סופר:

כאשר עומד האדם למשפט על מעשיו מחד נצבת פנגוד מדת הדיון לקטרג עליו, ומאידך פועלת מדת הרחמים להזכיר את זכותו. אלא שאף לאחר שמדת הרחמים גוברת ופוסקים לו ממרומים טובה וברכה, עדין יש מקום לחשש שמא תתעורר מדת הדיון

לקטרג בשנית. לפיכך אנו מבקשים שבמרום ילמדו עלינו זכות שתהא למשמרת שלום, כלומר, שאף מדת הדיון תשלים עמה, וכך יהיה הזכוי 'למשמרת' ולקיום לנצח (שיר מוע"ו נד) בתוך 'תורת משה השלם' [דברים] בסוף הספר).

זכות השמירת על ברכת השלום

באור נוסף:

על הכתוב בברכת הכנים (פסוק ו כו): "שא ה' פניו אליך וישם לך שלום", אמרו בגמרא (ברכות כ א), שמלאכי השרת טענו לפני ה': היאך אתה נושא פנים לישראל, והלא כתבת בתורתך (דברים י ז): "אשר לא ישא פנים"? והקדוש ברוך הוא השיבם: איך לא אשא להם פנים, שצויתם לברך רק כאשר אכלו כדי שביעה, ואלו הם מחמירים על עצמם לברך אף אחר אכילת שעור קטן - ציאת וכפיצה.

לפיכך אנו מבקשים לאחר ברכת המזון שבשכר יזדקקנו בברכה המזון: "במרום ילמדו... זכות שתהא למשמרת שלום", שמפקה תשמר לנו ברכת: "שא ה' פניו אליך וישם לך שלום" (הפאר לארץ ח"ז עמ' רפח).

זכות אבות לעולם הבא וצדקה בעולם הזה

את פסל הבקשות: "ברכה... וצדקה", פרש המלבי"ם (תהלים ס) 'ברכה' משמעותה הרחבת קנייני הטובה שכתב קמים בידינו, וצדקה' משמעותה שיערה עלינו ממרום רוח של קדשה לצדקה' שלא לפי מצבנו הנוכחי.

באפן נוסף יש שבאר זאת על פי המובא במדרש (דברי ט:): "כל מה שישראל אוכלים אכילים בעולם הזה - מכות הברכות שברכס בעלם הרשע, אבל ברכות שברכו אותן האבות משמרין הן לעתיד לבא". מאידך אמרו בגמרא (ברכות ט א): "כל העולם כלו גוהין בצדקה". לפיכך, לאחר שבקשנו בתחלה שנתברך - "כמו שנתברכו אבותינו...", אנו מבקשים כי כדי שלא יגרע מחלקנו בעולם הבא תהא זכות האבות בעבורנו 'למשמרת שלום' - לעולם הבא, ואלו בעולם הזה נתפרנס 'וצדקה' - וצדקה מאלקי ישענו" (הג"ש באר יצחק [לר' דאביגין]).

נשיאות חן בעיני אלקים ואדם

בשעת הסעדה נכר האדם במדותיו, כפי שאמרו חז"ל (ערוי"ו סה א): "אדם נכר בכוסו..." ופרש שם רש"י: "אדם נכר אם הגון הוא בכוסו, נכר אם דעתו מושבת עליו בינו..." כיוצא בזה מאמנו רבות בדברי חכמים בגנותו של הנתפס אחר תאוות האכילה והשתיה. לפיכך ראוי שנתפלל אחר ברכת המזון שלא נתבזה מחמת האכילה בעיני בני אדם, אלא בשמים ובארץ ילמדו עלינו אך זכות (מהר"ג שפירא).

תפלה שהפכה 'מינוס' ל'פלוס'

שעובר עליך?

בתחלה סרב האב לשתף את ידיו; אברך הוא כמזה, ובמה יוכל להועיל לו? אולם לאחר שהפציר בו, הוא גולל בפניו את שיתחו הגורלית עם העסקן הרפואי. "מהיכן אשיג את הסכום העצום?" תהא האב בדאגה, ול'חברותא' לא נותר אלא להשתתף בצערו.

כמה דקות שתיקה חלפו ביניהם, ולפתע פנה החברותא לידיו בשאלה: "אמר לי, האם כבר התפללת?" בתחלה לא הבין האב את פשר השאלה; "שחרית כבר התפללת, ומנחה ותפלה עוד מעט..." אמר, אך נר רגע חלחלה השאלה אל לבו והוא השפיל את עיניו ואמר:

"אתה צודק. פניתי לרופאים ולעסקנים, אולם לעסקן הגדול ביותר טרם פניתי... בימים הפורפים שחלפו עלי אכן לא התפנית לפנות לתקנת האמתית - להתפלל לפני ה' מעמק הלב ולו פעם אחת ויחידה..."

"דאה נא", אמר החברותא ברה, "בבית הנכנס הסמוך מתגורר בעוד זמן קצר מגין לתפלת מנחה. הבה נרד לשם ונתפלל יחדו לפני הקדוש ברוך הוא, רופא כל בשר, אשר כל המאמצים בגידו להביא לרפואתו של בנך".

ספר אבי התינוק החולה:

"באותו יום התפללתי מנחה, כפי שלא התפללתי מעודי. במשך כשלוש-רבעי שעה שפכתי את לבי בתפלת שמונה עשרה. שפכתי לפני ה' את מטעני הכאב והדאגה שרבץ על לבי, וכאשר סמית את התפלה, הבחנתי בידי ל הטוב שעודנו עומד בתפלתו.

חשתי שהוקל לי. המטא הכבד שרבץ עלי השלך אל המקום הטוב ביותר..."

המקשה היה בלתי יאמן. זמן מה לאחר מכן הבטתי בצג הטלפון הסלולרי וראיתי כי העסקן שעמד דברתי בבקור חפש אותי. חזרתי אליו והוא מיד שאל: האם כבר התחלת לפעל לארגון הנסיעה? כאשר השבתי בשלילה הוא אמר לי: 'בינתיים אל תעשה דבר. יתכן מאד שהיילה או מחר תהיינה בפי בשורות טובות בעברך'.

עד למחרת בבקר הייתי שרוי ממתח. למחרת בבקר התקשר אלי העסקן ואמר לי:

"היה לך השגחה פרטית מיחדת במינה. הקדוש ברוך הוא אוהב אותך. הרופא המפרסם שאמרו לנתח את בנה, מתפון להגיע בימים הקרובים לארץ. במשך זמן רב התחננו בפניו הרופאים המתמחים בתחום בארץ שיבא לנתח פאן, כדי שיוכלו ללמד ממנו את רזי המקצוע. עתה נוצרה הזדמנות נדירה. הוא יבא לארץ וינתח את בנך פאן. כאשר הנתוח נערך בארץ קפת החולים נושאת בהוצאות, ולכן לא תצטרך לשלם ולו אגורה אחת".

כמה דקות נדרשו לי כדי להתאושש מההלם. ליטועה שכזו לא צפיתתי...

התקשרתי מיד לרופא שאמרו היה ללוות את הנתוח בארץ והפתעתי גדלה כאשר הוא שאל אותי האם אסכים שפמה רופאים יהיו נוכחים בתוך בשעת הנתוח לצרכי המוד תמורת תשלום. מובן שהסכמתי לשמחה.

כמה ימים לאחר מכן נערך הנתוח בהצלחה יתרה. ואם לא די בכך שקפת החולים פסטה את כל ההוצאות, אף נותרתי עם סכום הגון בכיס, מחיר השתתפות הרופאים המתמחים בנתוח".

"קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראהו באמת" (תהלים קמה יח).

יו"ה העמידים וחשקה"ם" יא. עמ' צא

את הספור המפלא שלפנינו ספר הגאון הצדיק רבי אלימלך ביזרמן שליט"א, שטמעו מפי בעל המעשה:

"אלקינו ואלקי אבותינו, קים את הילד הזה לאביו ולאמו, וקרא שמו בישראל... ואמר לך בזמנך חיי, ואמר לך בזמנך חיי...". אף הסתיימו ברכות המילה, וכבר נשמעו ברכות המזל טוב! מכל עבר.

"כשם שזכנס לברית כן יכנס לתורה, ולחפה ולמעשים טובים" - ידו של האב הנרגש ללחצה שוב נטוה בידי המזמנים שבאו לשמח בשמחתו ולברכו לכבוד שמחת ברית המילה שזכה לערף לבנו שגולד לו לאחר שנות צפיה.

האווירה החגיגית ששררה באולם לא הסגירה במאום את הדממה שעתידה יהיה להתחולל תוך זמן קצר.

כאשר נטלו האורחים את ידיהם לסעדת המצוה, מעבר למחצה החלה האווירה להיות דאגה במקצת: "הילד אינו נראה טוב" - פסקה הסבתא, והעינים הלוחצות שסביבה כמו אשרו את דבריה.

כאשר צבע פניו של הרך הנמול כבר נטה לחלח והוא התקשה לנשם, כבר לא היה זמן לחשב... צות רפואי הוחש למקום ופנה את התינוק לבית החולים כשאליו מצטרפים הוריו. בבת אחת התחלפה האווירה החגיגית בדאגה עמוקה. כמה מהמשתתפים בשמחה אף החלו לקרוא פרקי תהלים בקול, כאשר היתר מצטרפים אליהם.

זמן מה לאחר מכן התקבל טלפון מבית החולים. הוררים בקשו לדפן כי כפי הנראה התינוק סובל מבעיה רפואית חמורה ונדירה שהתגלתה בעקבות הברית. הרופאים הצליחו ליצב את מצבו, אולם עליו לעבר בקרוב נתוח מרוב ומסבף שעשוי להשפיע על עתידו. הוררים הכאוים בקשו מהנוכחים להמשיך ולהתפלל.

סעדת המצוה הסתיימה בחפזון. המשתתפים התפארו לבתיהם, אולם בעבור הוררים - הפסע להצלח חיי גנם רק החל.

כצעד ראשון פנה האב לאחד מגדולי העסקנים הרפואיים שזכריו המסמלים הרפואיים המתארים את מצבו של התינוק. העסקן פחו ארכות את הנתונים ולאחר שהרהר מעט פסק ואמר לאב:

"שמע נא, אמנם יש בארץ רופאים שידעיים לבצע את הטפול הנדרש, אך אם תשמע לעצתי, בנושא רגיש שכזה אל לך להסתמך; בארצות הברית יש רופא המתמחה במיוחד בבעיה נדירה כשל בנה. מסתבר כי הוא הממחה הגדול ביותר בעולם לבעיה זו. אם עתידו של בנך יקור לך, כדאי לך לנסע אליו כדי שהוא יבצע את הנתוח".

"כמה יעלה לי נתוח שכזה?" תהא האב בחשש. "אני יכול לשער שכמתים אף דולר, כולל הוצאות הנסיעה והאשפוז", השיב העסקן בעינים משפלות והוסיף ביבשות: "מדבר בסכום עצום, וכך שמימת אפשרות לערף את הנתוח בארץ, קפת החולים אינה משתתפת בהוצאות כשהוא נערך בחו"ל. אולם לעניית דעתי מדבר בענין של פקוח נפש, ועליך לשקל היטב את הדבר..."

כאשר שמע האב את הסכום העצום שהיה עליו לגיס, כמעט ונפל מהפסא; כדי להשיג סכום שכזה עליו למכר את הדירה שבה הוא מתגורר, אולם מה לא יעשה אב למען רפואת בנו.

מבית העסקן צעד מידענו אל הכולל בברכים כושלות. החברותא הבחין מיד כי פני ידיו אינם כתמול שלשום והתענין בהשתתפות: "איך נראה טוב, התרצה לשתף אותי במה

עמודי שני